

MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE RESTAURATIES NU BIJ GEMEENTEN

Uit de statistische verwerking van tien jaar monumentenzorg blijken belangrijke verschuivingen. Niet alleen is er een verschuiving van restauratie van woonhuismonumenten naar beeldbepalende panden, maar ook een verschuiving binnen de initiatiefnemers. Lag de grote behoefte aan uitvoering van restauratieplannen voorheen bij de particulier, nu ligt de maatschappelijke behoefte bij de gemeenten. Nu er een nieuwe subsidieregeling van kracht is sinds 1 januari 1986, die zich voornamelijk op de particulieren richt, rijst de vraag of zij voldoende hierdoor worden gestimuleerd. Vooral, omdat is gebleken in het verleden dat het terugdraaien van het subsidiepercentage de particulier afremt in het nemen van initiatieven. Het afgelopen jaar zijn het toch vooral de gemeenten geweest, die plannen uitvoerden. Zelfs zoveel, dat het begrote budget werd overschreden. Een continuïteit in het produktievolume is voorlopig verzekerd.

Ir Aldert Dreimuller en drs André van Hooren

Met het verschijnen, nu al een jaar geleden, van het jaarverslag 1984 van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, is het mogelijk geworden de financiële ontwikkelingen van tien jaar restaureren op een rijtje te zetten. Die vergelijking is behept met een paar statistische problemen. Met name de geleidelijk aan veranderende onderverdeling van monumentencategorieën in de statistische bijlagen van de jaarverslagen maakt een vergelijking door de jaren moeilijk. Een ander probleem is, dat boven op de structurele ontwikkeling van het restauratiebudget, zoals het ministerie van CRM/WVC dit toekent, nog aanzienlijke bijdragen zijn gegeven in het kader van tal van werkverschaffingsprojecten, regionale steunoperaties en – het meest recent – de terugploeggelden. Een deel van het budget, dat normaal naar restaureren ging, wordt nu omgesluisd naar de gemeenten via het stadsvernieuwingsfonds. Ook dat maakt een vergelijking door de jaren lastig, omdat voor een vergelijking per monumentencategorie precies bekend moet zijn hoeveel geld aan welke monumentencategorie is besteed in het stadsvernieuwingsfonds. Datzelfde probleem bestaat ook bij de terugploeggelden en andere werkgelegenheidsbijdragen.

Stadsvernieuwingsfonds

In het stadsvernieuwingsfonds zit een gecombineerde bijdrage van WVC/VROM, die oor-

spronkelijk was bedoeld voor het restaureren van beeldbepalende panden in stadsvernieuwingsgebieden. De gecombineerde regeling is overgeheveld naar het stadsvernieuwingsfonds. De verdeling van deze gelden over de verschillende gemeenten gaat binnen het stadsvernieuwingsfonds volgens de zogenaamde historische factor.

In deze verdeelsleutel wordt rekening gehouden met het aantal monumentale panden in een omschreven gebied in de gemeente. De factor bestaat uit twee delen: het aantal pan-

den binnen een beschermd (of te beschermen) stads- of dorpsgezicht en het aantal monumenten in een gemeente.

Kenmerk van het stadsvernieuwingsfonds is het overlaten aan de gemeente van de verdeling van gelden over monumenten, renovatie, enz. Dat is de reden waarom de gelden van WVC voor beeldbepalende panden en de gelden van VROM voor beeldbepalende panden alle in het fonds zijn opgenomen.

De bedragen, die in het stadsvernieuwingsfonds worden gestort, komen sinds 1985 in mindering op het restauratiebudget. Bovendien is in 1985 de structurele bezuiniging van 26 miljoen gulden, die al enige jaren tevoren was aangekondigd, doorgezet. Dat dit alles niet direct tot uiting komt in het bestede be-

In het rijksbeleid is het accent geleidelijk verlegd van het restaureren van woonhuismonumenten naar het rehabiliteren of restaureren van beeldbepalende panden.

HENK VAN DER VEEN, MAASSLUIS

drag komt door bijdragen in het kader van werkgelegenheidsprojecten, terugploeggelden en dergelijke.

Tot en met 1984 is er nog niet zoveel te merken van al deze veranderingen, zodat een vergelijking van 1984 met 1975 niet helemaal mank gaat. Toch is het voor die periode al noodzakelijk om de werkgelegenheidsgelden uit de vergelijking weg te laten. Vaak is niet duidelijk op welke categorieën monumenten die bedragen betrekking hebben.

De monumentencategorie waarvoor de documentatie over de jaren het meest consistent is, is die van de woonhuizen/beeldebepalende panden.

Accent verlegd

Voor wat de woonhuizen betreft is de afgelopen tien jaar in het beleid het accent geleidelijk verlegd van het restaureren van woonhuismonumenten naar het samen met het ministerie van VROM (zie tabel 1) rehabiliteren/restaureren van beeldebepalende panden.

Werd in 1975 nog 19 procent van het totale budget besteed aan woonhuisrestauraties en 4 procent aan rehabilitatie, in 1983 waren die percentages 11 en 15. Het totale aandeel van woonhuizen is over die periode ook licht gestegen, maar is elk jaar weer sterk afhankelijk van de incidentele subsidiepotjes en werkgelegenheidsbijdragen waaraan de monumentenzorg zo rijk is.

Omdat de gemiddelde uitvoeringskosten van restauraties aan beeldebepalende panden veel hoger zijn dan van de gemiddelde woonhuisrestauraties, is het aantal panden dat kon worden gerestaureerd door deze verschuiving sterk verminderd. Dat staat los van de ontwikkeling van het subsidiebudget dat in reële termen is gestegen in deze periode.

In prijzen van 1975 is het bedrag besteed aan woonhuismonumenten sterk gedaald: tot 75 procent van het budget in 1975. Het gereserveerde bedrag voor beeldebepalende panden is daarentegen verveelvoudigd: meer dan zeven maal zoveel als in 1975.

Deze ontwikkelingen zijn in iets andere gedaante terug te vinden bij de ingekomen subsidieverzoeken. De veranderingen hierin zijn interessant, omdat zij aangeven in hoeverre veranderingen in de markt worden gehonoreerd in toegekende budgetten en uitgekeerde subsidies, en – tenslotte – wat dit nu voor gevolg heeft voor de invulling van het stadsvernieuwingsfonds en de uitwerking van de

Tabel 1. De laatste jaren is in het beleid het accent van het restaureren van woonhuismonumenten verlegd naar het rehabiliteren/restaureren van beeldebepalende panden. Alle bedragen in de tabel maal 1000 gulden.

10 jaar Monumentenzorg	1974		1983		1984	
<i>Uitbetaalde subsidies</i>	bedrag	in %	bedrag	in %	bedrag	in %
TOTAAL	76 330	100	178 392	100	204 359	100
waarvan:						
– woonhuisrestauraties	14 197	19	20 340	11	22 055	11
– rehabilitatie	3 220	4	44 612	25	63 035	31
<i>Subsidieverzoeken in uitvoeringskosten</i>						
TOTAAL	333 010	100	488 214	100	569 498	100
waarvan:						
– woonhuisrestauraties	102 546	31	30 784	6	40 577	7
– idem in s.v. gebieden			31 397	6	21 719	4
– rehabilitatie	98 634	30	288 489	59	229 248	40
<i>Verzoeken in aantallen</i>						
TOTAAL	1 947	100	3 033	100	3 408	100
waarvan:						
– woonhuisrestauraties	1 253	64	657	22	776	23
– idem in s.v. gebieden			18	1	45	1
– rehabilitatie	284	15	707	23	756	22
prijzontwikkeling	100		166		171	
<i>Kosten per object</i>						
TOTAAL	171		161*	97*	167*	98*
waarvan:						
– woonhuisrestauraties	82		47	28	52	31
– idem in s.v. gebieden			1 744	1 051	483	282
– rehabilitatie	347		408	246	303	177

* Prijspeil 1975

bestedingsvrijheid van gemeenten in de richting van monumenten of beeldebepalende panden.

Uit het verloop van de ingekomen subsidieverzoeken blijkt dat het rijk de ontwikkelingen in de markt niet letterlijk heeft gehonoreerd. De vraag naar woonhuisrestauraties daalde tot 26 procent van het bedrag in 1975, terwijl de vraag naar rehabilitatiesubsidies in 1984 50 procent hoger was dan in 1975.

Het rijk bleef meer aan woonhuisrestauraties besteden dan de markt wilde. Dat is onder andere verklaarbaar uit het grote stuwmeer, waarin zich een grote voorraad aan nog niet gerestaureerde woonhuizen bevindt. Het bedrag aan subsidieverzoeken was bovendien elk jaar groter dan wat het rijk kon bieden. De subsidiegever kon het zich dus permitteren selectief te zijn.

Teruggang particulieren

Aangezien woonhuisrestauraties voor een groot deel van particulieren uitgaan, en herstel van beeldebepalende panden grotendeels een zaak is van gemeenten en instellingen, blijkt uit de hier getoonde ontwikkelingen een teruggang van de particuliere belangstelling voor restauraties. Anders gezegd: de maatschappelijk nog steeds grote behoefte aan restauraties is voor een belangrijk deel overgenomen door gemeenten en instellingen.

In de afgelopen tien jaar is duidelijk te zien, dat de groei van het totale bedrag aan betaalde subsidies veel groter is dan dat van de totale ingekomen subsidieverzoeken.

Aangezien ook de subsidieverzoeken omvang zijn blijven groeien, ligt het voor de hand te concluderen dat de belangstelling voor restaureren is teruggelopen. Toch is het reëler te